

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2022-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martina Müllerová

**Motivace seniorů v Domově pro seniory v Lounech
k dalšímu vzdělávání**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Karkošová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2022-2023

BACHELOR THESIS

Martina Müllerová

**Motivation of Seniors in the Home for Seniors in Louny for
Further Education**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Martina Karkošová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Martina Müllerová

Poděkování

Ráda bych chtěla touto cestou poděkovat především své vedoucí práce Mgr. Martině Karkošové, Ph.D. za její cenné a odborné rady, ochotu a vstřícnost při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se podíleli se svými cennými informacemi na mém výzkumu.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na motivaci seniorů k dalšímu vzdělávání. Cílovou skupinou jsou senioři, kteří využívají služeb Domova pro seniory v Lounech. Práce se skládá ze dvou hlavních částí teoretické a empirické. Teoretická část obsahuje šest kapitol. V první kapitole jsou popsány specifika, která jsou nedílnou součástí období stáří. Druhá kapitola popisuje hlavní změny, které se v období stáří objevují. Třetí kapitola definuje Geragogiku jako vědu, která se zabývá vzděláváním starých lidí. Čtvrtá a pátá kapitola popisuje formy motivace seniorů k dalšímu vzdělávání a možnosti vzdělávání seniorů. Šestá kapitola je věnována organizaci Domova pro seniory v Lounech. Empirická část práce se zabývá již samotným empirickým výzkumem. Výzkumné šetření je zaměřeno na motivaci seniorů k dalšímu vzdělávání a je realizováno formou dotazníkového šetření. Výsledky výzkumu jsou shrnuty v závěru bakalářské práce.

Klíčová slova

Stáří, senior, motivace, vzdělávání, domov pro seniory.

Annotation

The bachelor's thesis deals with the motivation of seniors for their further education. The target group is seniors who use the services of the Home for the Seniors in the city of Louny. The work consists of two main parts, the theoretical part and the empirical part. The theoretical part contains six chapters. The first chapter describes the specifics of old age, which are an indiscernible part of this stage. The second chapter describes the main changes that occur during this period. The third chapter defines Geragogy as a science that deals with the education of old people. The fourth and fifth chapters describe the forms of motivation of seniors for further education and the possibilities of seniors' education. The sixth chapter is devoted to the organization Home for the elderly in Louny. The empirical part of the work deals with the research itself. The research is focused on the motivation of seniors for further education and is focused in the form of a questionnaire survey. Finally, the research results are evaluated and summarized in the conclusion of the bachelor's thesis.

Keywords

Old age, senior, motivation, education, Home for the Seniors.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ZVLÁŠTNOSTI PROCESU STÁRNUTÍ A STÁŘÍ.....	11
2 INVOLUČNÍ ZMĚNY V SENIORSKÉM VĚKU.....	15
2.1 Změny v oblasti fyzických sil.....	15
2.2 Změny v oblasti psychických sil.....	16
2.3 Změny v oblasti sociálních kontaktů.....	17
2.4 Kognitivní změny.....	17
3 GERAGOGIKA.....	18
4 MOTIVACE SENIORŮ K DALŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ.....	20
5 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	22
5.1 Možnosti vzdělávání seniorů.....	23
5.1.1 Univerzita třetího věku.....	23
5.1.2 Akademie třetího věku.....	24
5.1.3 Univerzita volného času.....	24
5.1.4 Kluby seniorů.....	24
5.1.5 Trénování paměti seniorů.....	25
5.2 Překážky ovlivňující vzdělávání seniorů.....	25
6 DOMOV PRO SENIORY V LOUNECH.....	26
6.1 Domov pro seniory.....	27
6.2 Domov se zvláštním režimem.....	27
6.3 Azylový dům pro ženy.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
7 EMPIRICKÁ STUDIE.....	28
7.1 Výzkumný cíl.....	28
7.2 Výzkumný problém.....	28
7.3 Výzkumné předpoklady.....	28
7.4 Výzkumná metodika.....	29
7.5 Výzkumný vzorek.....	29
7.6 Metoda sběru dat a technika analýzy.....	29

7.7	Harmonogram výzkumu	30
7.8	Zhodnocení výzkumného šetření	30
7.9	Analýza výzkumného šetření	30
7.10	Vyhodnocení hypotéz	47
	ZÁVĚR	48
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	52
	SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Téma této bakalářské práce je „Motivace seniorů v Domově pro seniory v Lounech k dalšímu vzdělávání“. Hlavním důvodem vybrání tohoto tématu je skutečnost, že v současné společnosti stárnutí populace stále narůstá a tento fenomén přináší značné problémy, které nemůžou být opomenuty. Populace obyvatelstva stárne a starých lidí přibývá stále více a více. Důsledky, které vznikají následkem stárnoucí populace obyvatel značně ovlivňují každého jedince, ale také celou společnost, ve které jedinec žije.

Senioři představují velkou sociální skupinu, která je v současné společnosti plně moderních médií a technologií téměř bezmocná. Proto by měla společnost pro seniory vytvořit a zajistit možnosti k jejich dalšímu vzdělávání. Jedině vzděláváním se senioři v této společnosti nebudou cítit bezmocné a ostatním na obtíž. Vzděláváním se mohou naučit využívat moderní technologie a osvojovat si nové poznatky, znalosti a dovednosti, které jsou nedílnou součástí této moderní doby. Díky tomu si mohou zlepšit jejich zdravotní stav, psychický stav a získat představu o dění ve společnosti a tím se tak vyhnout nežádoucím stresovým situacím, které mohou mít pro ně až fatální následky.

Jsou senioři, kteří mají svého partnera, děti, vnoučata, blízké přátele a žijí ve vlastním rodinném domě nebo bytě. Po ukončení jejich profesní etapy a odchodu do důchodu jsou jejich sociální kontakty oslabeny. Svůj volný čas věnují už jen svým zájmům a zálibám nebo hlídáním vnoučat. Naopak jsou senioři, kteří jsou osamoceni, nemají svého partnera, nemají vlastní bydlení a jejich děti o ně nemohou pečovat. Tito senioři žijí v domově pro seniory. V domově pro seniory již mají mnoho volného času. A jakým způsobem vyplňují svůj volný čas? Vyhledávají kontakt s ostatními vrstevníky, kteří také žijí v domově pro seniory? Věnují se dalšímu vzdělávání?

K dalšímu vzdělávání je pro seniora důležitá především motivace. Motivace je tím hlavním motorem k tomu, aby další vzdělávání bylo pro seniora efektivní. Jsou senioři, kteří se již smířili se skutečností, že už jsou staří a ke stárnutí se již nepotřebují dále vzdělávat. Stačí jim, co znají a umí. Naopak jsou senioři, kteří mají i v jejich

seniorském věku potřebu se učit novým věcem a získávat tak nové informace, znalosti, zkušenosti a dovednosti.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. První část obsahuje teoretickou část, která se zabývá vymezením základních pojmů a odbornou literaturou k danému tématu. Celkem obsahuje šest kapitol. První kapitola obsahuje vymezení pojmu stáří a jeho specifika. Druhá kapitola popisuje involuční změny, které jsou součástí procesu stárnutí. Třetí kapitola definuje Geragogiku jako vědu zabývající se vzděláváním seniorů. Čtvrtá a pátá kapitola zahrnuje motivaci seniorů k dalšímu vzdělávání a možnosti, které mohou senioři ke svému vzdělávání využít. Šestá kapitola charakterizuje organizaci Domov pro seniory v Lounech. Praktická část se zabývá již samotným empirickým výzkumem. Pro výzkumné šetření je zvolen kvantitativní přístup formou dotazníkové šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZVLÁŠTNOSTI PROCESU STÁRNUTÍ A STÁŘÍ

Během procesu stárnutí dochází k neustálým změnám a proměnám. Samotná fáze stáří je v životě každého člověka s porovnáním k ostatním živočichů, převážně savců, téměř nepřírozená. Značné rozdíly spočívají ve faktu, že člověk je naopak od živočichů schopen žít a prožívat naplno svůj život i po ztrátě schopnosti své reprodukce. Stárnutí je přirozený proces, který je neoddelitelnou součástí života každého člověka. Tento proces se projevuje u každého člověka individuálně a je spojen s velkými změnami celého organismu. Několik autorů se shoduje s názorem, že stáří začíná ve věku od 65 let. Tento věk je označován také jako život v důchodu. Podmínka pobírání starobního důchodu však není pro označení stáří rozhodující (Ondráková a kol., 2012, s. 15-16).

„Proces stárnutí začíná dosažením sexuální zralosti a jeho nezbytnou součástí je také suma adaptačních reakcí na změny, které s sebou tato etapa lidského života přináší. Povaha a dynamika stárnutí je určována mnoha vlivy“. Mezi ty nejdůležitější považujeme genetickou výbavu člověka, zdravotní stav, životní styl, prožité stresové situace nebo sociální prostředí, ve kterém člověk žije. Stáří lze také vymezit jako *„biologicky determinovanou danost, časem vymezený úsek života nebo sociálně specifickou část životního cyklu“* (Tomeš a kol., 2017, s. 75).

„Stáří tedy představuje období života, ve kterém může pokračovat všestranný a harmonický rozvoj lidské osobnosti“. *„Stárnutí představuje neodvratný fyziologický děj, který je cestou do stáří, jež je poslední ontogenetickou periodou lidského života“* (Čevela a kol., 2012, s. 114). Pojem stáří je definován v mnoha publikacích od různých autorů rozdílně. Obecně můžeme definovat stáří jako proces, který je nedílnou součástí této specifické životní etapy každého člověka. Stáří je poslední fází životního cyklu před koncem života. V této etapě dochází ke snížení soběstačnosti. O kvalitě stáří rozhoduje každý člověk sám, a to po celý jeho život. Jsou však jedinci, kteří si tuto skutečnost nechtějí připustit a nechtějí se smířit se s tím, že budou jednou starými. Každý člověk však jednou zestárne i když si to nepřije (Haškovcová, 2010, s. 9-10).

Vymezení a pojetí stáří je proměnlivé a je ovlivněno především změnami, které se ve společnosti objevují. V současné době se jedná o změny v demografickém vývoji, nástupem moderních médií a technologií a také zlepšováním zdravotní péče o seniory. Oproti minulosti je v současné době život ve stáří delší, sociálně a ekonomicky produktivnější a svobodnější (Čevela a kol., 2012, s. 17-18).

Přesně stanovená hranice vymezení a periodizace stáří není. Obecně se proto rozděluje na stáří kalendářní, biologické a sociální. Kalendářní stáří je stanoveno dosažením určitého důchodové věku, který je stanoven na základě průměrného průběhu života a biologického stárnutí člověka. Biologické stáří je obdobím, ve kterém dochází k involučním změnám, poklesu zdatnosti, odolnosti, výkonnosti. Biologické stáří nelze přesně stanovit, nemá přesná kritéria, protože proces stárnutí se ještě dále prolíná s chorobnými změnami. Sociální stáří zahrnuje sociální změny, změny sociálních rolí, potencionálu, postojů nebo pokles životní úrovně. Za sociální stáří je obvykle považováno období, kdy člověk odchází do důchodu nebo vznik nároku na starobní důchod (Čevela a kol., 2012, s. 25-27).

Špatenková, Smékalová (2015, s. 49) uvádí, že podle Světové zdravotnické organizace lze věkové kategorie rozčlenit do následujících skupin:

- 45–59 let jako střední věk,
- 60–74 let jako vyšší neboli starší věk,
- 75–89 let jako pravé stáří, sénium,
- 90 a více let jako dlouhověkost.

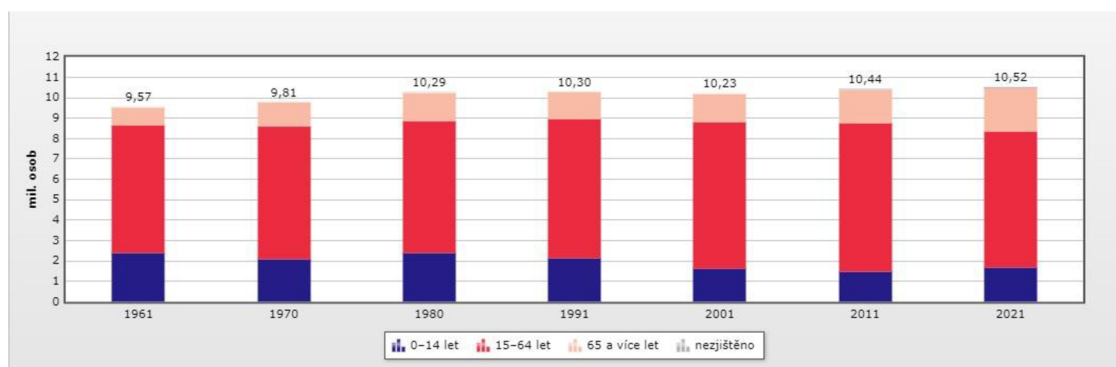
Na skutečnost, že populace v České republice stárne poukazují výsledky Českého statistického úřadu, který provedl v roce 2021 sčítání lidu. Po vyhodnocení získaných informací se potvrdilo, že demografické stárnutí populace v České republice stále pokračuje. Další získanou informací byla skutečnost, že průměrný věk obyvatel vzrostl a starších žen je více než mužů.

Tabulka 1: Základní věkové charakteristiky populace v Česku podle SLDB

Rok	Podíl obyvatel ve věku (%)			Průměrný věk (roky)		
	0-14 let	15-64 let	65 a více	Celkem	Muži	ženy
2011	14,3	69,6	15,8	41,0	39,5	42,4
2021	16,1	63,5	20,4	42,7	41,2	44,1

Zdroj: Statistika a my, online, cit. 2023-02-21

Graf 1: Obyvatelstvo podle věkových skupin

Zdroj: Sčítání 2021, online, cit. 2023-02-21

Pojem senior a jeho vymezení

Jednoznačný termín pro vymezení pojmu senior v odborné literatuře ani v našem právním systému nenajdeme. S pojmem senior se můžeme v naší společnosti setkat s několika dalšími pojmy jako jsou starý člověk, důchodce, babička, dědeček, geront, sénium nebo přestárlí občané. Pojem senior má několik definic, které jsou autory uváděny v odborných literaturách rozdílně (Ondráková a kol., 2012, s. 11-12).

Seniorská populace představuje velkou heterogenní skupinu, ve které nenajdeme typického seniora. Senioři se mezi sebou rozlišují ať už je to věkem, jejich životním stylem, zdravotním stavem, psychickým stavem, profesními zkušenostmi, zájmy

a záliby, a hlavně představami o jejich způsobu trávení poslední etapy jejich života (Čevela a kol., 2012, s. 27).

Pod pojmem senior si mnoho lidí představuje starého člověka, který již završil svou profesní etapu svého života a vstoupil do dalšího etapy, ve které je příjemcem starobního důchodu. Český statistický úřad uvádí, že tento pojem nespadá do právní ani statistické kategorie, ale do kategorie sociologické. Statistická definice seniora podle věku není ve světě ani u nás jednotná a chronologický věk tak nelze považovat za jednotné kritérium při označení osoby za seniora. V současné době se v naší společnosti považuje za seniorský věk 65 let (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 47-48).

2 INVOLUČNÍ ZMĚNY V SENIORSKÉM VĚKU

V každém období života člověka dochází k určitým fyzickým i psychickým změnám. Změny, které však doprovází člověka ve stáří značně ovlivňují jeho soběstačnost. Tyto změny můžeme rozdělit do třech hlavních kategorií, kterými jsou změny fyzické, psychické a sociální. U každého seniora jsou na první pohled značně viditelné vizuální změny jako jsou šedivé vlasy, vráscitá kůže, mnohdy snížená tělesná hmotnost a snížená pohyblivost. Při odchodu seniora do důchodu nastávají také sociální změny, které mohou pro seniora představovat zásadní události v jeho životě. Dochází v první řadě pokles životní úrovně v důsledku zakončení jeho profesní kariéry, nárůst zdravotních problémů, ovdovění a tím snížení soběstačnosti a zvýšení závislosti na jiné osobě. Obecně všechny tyto kategorie se navzájem prolínají a nelze je od sebe izolovat (Ondráková a kol., 2012, s. 18).

Pro zdravé stárnutí a přijetí faktu, že člověk stárne je důležité udržování své tělesné, psychické a sociální kondice. Udržováním těchto aktivit lze zabránit nežádoucím jevům, které na člověka působí a vedou ho až ke ztrátě soběstačnosti (Čevela a kol, 2012, s. 133). Podle Haškovcové (2012, s. 26-27) by se měli senioři radovat i z maličkostí, se kterými se během své denní rutiny setkávají. Protože právě tyto maličkovitosti nebo i menší starosti mohou být v jejich seniorském věku jediným smyslem jejich života. Všechny tyto aktivity vedou ke zdravému stárnutí.

2.1 ZMĚNY V OBLASTI FYZICKÝCH SIL

„Stárnutí je přirozený fyziologický proces“. Při tomto procesu dochází ke změnám, které postihují organismus člověka. U každého jedince tyto změny přicházejí rozdílně a projevují se individuálně. Tyto změny se projevují především úbytkem energie, fyzické síly a celkového výkonu. Objevují se různé choroby jako jsou nemoci kloubů, kardiovaskulárního systému a dochází k celkovému zhoršení zdravotního stavu. Dále se snižují senzorické schopnosti a značně se objevují vizuální změny – vrásky a šedivé vlasy (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 64).

Podle Špatenkové, Smékalové (2015, s. 64-64) můžeme rozdělit fyzické změny do těchto oblastí:

- 1) **Změny v oblasti zraku** – zde dochází ke změně zrakové ostrosti, kterou způsobuje ztráta pružnosti čočky. Dále dochází ke změnám vnímání barev, zmenšení zorného pole, pomalejší zpracovávání zrakových podnětů, špatného vidění za šera a v noci a nižší úrovni vnímání intenzity a rychlosti osvětlení.
- 2) **Změny v oblasti sluchu** – v první řadě dochází k poklesu slyšitelnosti různých zvuků vysokých frekvencí. Dále postupně dochází ke zhoršenému rozlišování souhlásek, které vedou k tomu, že senior kvůli neschopnosti zřetelně slyšet pak dobře nerozumí mluvené řeči.
- 3) **Pohybová aktivita** – zde dochází k výraznému úbytku rychlosti pohybů a zpomaluje se psychomotorické tempo. Senior má již pomalou chůzi a jemnou motoriku. Objevují se problémy s mobilitou a další chronické potíže.

2.2 ZMĚNY V OBLASTI PSYCHICKÝCH SIL

Seniorský věk nese s sebou také změny v oblasti psychiky. Stárnutí značně ovlivňuje paměťové funkce. Projevy psychických změn jsou individuální a jsou ovlivněny životním stylem každého člověka. V této oblasti dochází k oslabení paměti, pozornosti, k úbytku mozkové tkáně a celkovému zpomalení psychických procesů. Zhoršuje se paměť pro nové zážitky (pamatování si nových zkušeností a informací), ale paměť pro staré zážitky (pamatování si již prožitých zkušeností a získaných informací) bývá většinou zachována. Paměť je především ovlivňována genetickou výbavou, zdravotním stavem a zkušenostmi každého člověka (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 65-66).

Nejzávažnější poruchou, která se ve stáří objevuje je demence, která má za následek změny v chování. Další faktor, který značně ovlivňuje psychiku je deprese.

V seniorském věku může být příčinou deprese ztráta partnera nebo opuštění domova a nástup do domova pro seniory. Pro edukaci seniorů je však důležitá krystalická a fluidní inteligence. Do krystalické inteligence zařazujeme obecné znalosti získané vzděláním a v průběhu produktivního věku. Fluidní inteligence se vyznačuje schopností umět řešit problémy. Fluidní inteligence v seniorském věku slábne. Senior již není plně schopen řešit pro něho nové věci nebo neobvyklé situace (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 67).

2.3 ZMĚNY V OBLASTI SOCIÁLNÍCH KONTAKTŮ

Sociální změny představují pro každého seniora další velkou zkoušku v jeho životě, se kterou se musí vyrovnat. Někteří senioři se vyrovnávají s těmito změnami lépe. Naopak někteří senioři hůře. Tyto změny gradují při odchodu do starobního důchodu. V první řadě je to oslabení nebo úplná ztráta sociálních kontaktů. Senior tak ztrácí kontakt se svými bývalými kolegy a sociálním prostředím. Senior se stává osamělý a izolovaný. Nyní má dostatek volného času, který před tím neměl. Mezi další velkou změnu v životě seniora můžeme považovat snížení finančních příjmů, kdy pravidelný měsíční příjem ze zaměstnání byl značně vyšší než nyní starobní důchod (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 70).

2.4 KOGNITIVNÍ ZMĚNY

Kognitivní změny jsou specifické a to „zpomalením“. Senioři v jejich seniorském věku potřebují ke zvládnutí jakéhokoli úkolu více času než mladý člověk. Důsledkem úbytku jejich fyzických i psychických sil pracují pomalu a přijímají nové informace mnohem pomaleji. Naopak jako kompenzaci usilují o to, aby určitý úkol vykonali precizně (Ondráková a kol., 2012, s. 21).

3 GERAGOGIKA

Geragogika je hraniční disciplínou mezi andragogikou a gerontologií. Pojem andragogika nebyl v minulých letech společností používán. Používalo se označení vzdělávání dospělých nebo další vzdělávání. Hlavní zlom nastal po roce 1989, kdy v České republice vznikl již do dnes používaný termín andragogika. Současná andragogika je definována jako věda zabývající se výchovou a vzděláváním dospělých. Jejím cílem je usnadnit člověku jeho cestu ke vzdělávání, pomoc mu osvojit si nové znalosti, dovednosti, aby se mohl snadněji začlenit do společnosti. Podmínkou však je, aby měl člověk svůj vlastní zájem na rozvíjení své osobnosti (Beneš, 2003, s 13). Gerontologie je věda, která se zabývá procesem stárnutí. Je považována za samostatný lékařský obor. Jejím zaměřením je podrobné zkoumání změn, které se objevují v seniorském věku, a to v oblasti biologických, sociálních nebo demografických hledisek. Geragogika spolupracuje však ještě i s dalšími vědními obory jako je psychologie, sociologie nebo filozofie (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 20-24).

V odborných literaturách od různých autorů se můžeme setkat ještě s dalšími termíny jako je Gerontopedagogika, Gerontagogika nebo Gerontogogika (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 17-18).

Geragogika je vědní disciplína, která spadá mezi poměrně mladé vědní disciplíny. Její teoretická a praktická koncepce se stáje vyvíjí v souvislosti se změnami ve společnosti. Vznik této vědní disciplíny je reakcí na narůstající počet stárnoucí populace. Jak výzkumy poukazují naše populace rychle stárne a seniorů neustále přibývá. Současná kvalita života seniorů je výsledkem toho, že život ve stáří se prodlužuje a senior v tomto období prožívá i mnoho let, které je potřeba učinit pro něho snazšími (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 17).

Hlavním úkolem Geragogiky je výchova a vzdělávání seniorů. Zahrnuje také učení o animaci seniorů. Animaci ve smyslu oduševňování a permanentní humanizaci člověka. V tomto pojetí zasahuje do rozvíjení společenských a kulturních schopností, socializaci a utváření člověka. Dále je členěna na několik oblastí, které se vzájemně doplňují. Teoretickou část, která zahrnuje metody, postupy a techniky jednotlivých aktivit. Společenskou oblast jejíž prostřednictvím se již dané aktivity realizují. Plní

úlohu jako studijní obor, který připravuje lektory na jejich budoucí profesi (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 17-19).

V širším pojetí je tato vědní disciplína zaměřena na hledání smyslu života, nalézání důvodů, proč žít a přijmout skutečnost, že člověk stárne. V užším smyslu zabývá se edukací seniorů. Důvodem je současná moderní společnost, která je plná moderních médií, technologií a různých vědeckotechnických objevů a tím vzniká nutnost neformálního celoživotního vzdělávání. Tato vědní disciplína je vymezena specifickou metodikou výuky a vzdělávání, specifickými tématy odpovídajícími potřebám a zájmům seniorů a specifickými gerontologickými cíli jako jsou např. profesní vzdělávání, trénování paměti, stimulace kognitivních schopností, posilování sociálních kontaktů, volnočasová animace života nebo získávání zkušeností s používáním moderních technologií (Čevela a kol., 2012, s. 37-38). Motivuje seniory k dalšímu vzdělávání, aby se i nadále vzdělávali a tím našli nový smysl života, stali se zaměstnanými a aktivně zaplnili jejich volný čas a získali pocit užitečnosti. Edukace seniorů neznamena pouze získání nových znalostí a dovedností, ale také získání pocitu, že své nové znalosti a dovednosti aktivně využijí. To v nich může probudit potřebu k tomu, aby si stanovili další cíle, kterých by chtěli dosáhnout (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 34-35).

V České republice má celoživotní vzdělávání seniorů neprofesní charakter. Zaměřuje se v první řadě na výuku z oblasti informatiky, cizích jazyků a zájmových neboli volnočasových aktivit. Čevela a kol. (2012, s. 38) člení vzdělávání v seniorském věku do čtyř kategorií, kterými jsou:

- **preventivní** – získávání informací o úspěšném stárnutí, o závažných onemocněních, psychických, fyzických a sociálních událostí,
- **anticipační** – získávání informací o nových technologiích, nových jevech a různých změnách ve společnosti,
- **volnočasová** – animace života, získávání nových znalostí, schopností a dovedností,
- **rehabilitační** – zahrnuje edukační rehabilitaci znalostí, schopností a dovedností.

4 MOTIVACE SENIORŮ K DALŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

„Motivace je hybnou pákou lidského chování, která nás nutí uspokojovat své vlastní potřeby. Potřeby člověka souvisejí nejen s biologií organismu, ale také s jeho sociální a pracovní existencí ve společnosti, kde žije. Podkladem motivace je úsilí organismu dosáhnout rovnováhy mezi sebou a prostředím takovými činnostmi, které vedou k vlastnímu uspokojení a soběstačnosti“. Všechno, co děláme má nějaký důvod, nějaký význam, který vychází z našich vnitřních potřeb. Můžeme říct, že tyto vnitřní potřeby jsou pro nás tzv. motorem, který nás nutí přemýšlet o svém životě a životních cílech, kterých chceme dosáhnout (Klevetová, 2017, s. 43-44). Mnoho lidí přijímá fakt, že tou největší motivací jsou peníze. Peníze, protože si za ně můžeme téměř všechno koupit. Tou největší motivací je však naše vnitřní potřeba něco vlastnit nebo dělat něco co nás baví a z čeho máme radost a užitek (Jelínek, Kuchař, 2013, s. 20-23).

Motivace je definována jako příčina určitého chování člověka, která mu ukazuje cestu, směr, cíl a ovlivňuje intenzitu nebo konec určitého chování. Motivace je nejdůležitějším a rozhodujícím prvkem toho, zda se chce senior dále vzdělávat nebo nechce. Vzdělávání seniorů je specifické v tom, že senior již nepotřebuje dosahovat své vyšší kvalifikace, neboť již svoji profesní kariéru ukončil. Z tohoto důvodu je vnější motivace ke vzdělávání minimální. Naopak velký význam má motivace vnitřní. Vnitřní motivace vychází z vlastních potřeb každého člověka. Každý člověk má své určité potřeby. Z toho vyplývá, že motivace k dalšímu vzdělávání je individuální a záleží na každém seniorovi, zda se chce dále vzdělávat a jaký druh vzdělávání si zvolí (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 72).

Seniory lze charakterizovat jako sociální skupinu lidí různého věku, různého vzdělání, různých vlastností a různého společenského postavení. Motivace ke vzdělávání je individuální a je rozdílná v potřebách každého seniora. Pro někoho může být motivem udržování sociálních kontaktů s ostatními vrstevníky, udržování paměti a fyzických sil v kondici, získání sebevědomí, snížení pocitu osamocení, udržování své soběstačnosti nebo nalezení dalšího smyslu života. Pro seniory může být také vzdělávání pouhým koníčkem, kdy se chtějí dozvědět více informací o něčem, co je pro ně zajímavé nebo co je v minulosti zajímavé a neměli čas se tomu věnovat. Smysl a cíl

života ve stáří je individuální a záleží na životní situaci a hodnotách každého člověka (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 73).

Podle Špatenkové a Smékalové (2015, s. 74) můžeme rozdělit motivaci seniorů k dalšímu vzdělávání na potřeby:

- **kognitivní** – kognitivními potřebami je získávání nových informací, znalostí, dovedností, poznatků nebo zájmů,
- **sociální** – sociální potřebou je potřeba být ve společnosti svých vrstevníků,
- **aktivity** – realizováním různých aktivit senioři mohou nalézt nový smysl života a potřebu jejich užitečnosti,
- **kompence nedostatků** – uspokojování jejich emočních a intelektuálních potřeb,
- **seberealizace** – potřeba rozvíjet a potvrdit své schopnosti, vložky a vlastní identitu.

5 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Senioři představují velkou skupinu lidí, která má své specifika. Práce se seniory vyžaduje značnou míru trpělivosti a mnoho zkušeností, které představují pro lektora nelehký úkol. Vzdělávání seniorů je pro každého lektora velmi náročné, protože u seniora není jednoznačné, jaké má senior znalosti, dovednosti, schopnosti a jaké zkušenosti během svého života získal a co prožil. Samotná edukace u seniorů probíhá převážně na základě jejich dobrovolnosti (Ondráková a kol., 2012, s. 33).

Podle Šeráka *„Edukační aktivity jsou často zaměřeny na prevenci hrozících deficitů, příp. na jejich odstranění a kompenzaci, hlavním cílem tohoto působení je udržení tělesných a intelektuálních sil. Významnou roli hraje i snaha o zajištění kvalitnějšího a důstojnějšího života. Podpora relevantní nabídky vzdělávání pro seniory by měla být integrální součástí přístupu vyspělé společnosti, od níž očekáváme, že svým členům zajistí bezpečné a důstojné stárnutí a umožní jim plnoprávně se zapojit do všech občanských aktivit“* (Šerák, 2009, s. 189).

Při vzdělávání seniorů však musíme počítat také s různými překážkami a omezeními. Podle Šeráka (2009, s. 190) můžou nastat různé situace, na základě, kterých se samotná edukace musí přizpůsobit individuálním potřebám každého seniora. Těmito překážkami mohou být:

- 1) Senioři při osvojování nových poznatků potřebují více času.
- 2) Proces učení snažně ovlivňuje psychický a zdravotní stav seniora, popřípadě jeho zdravotní omezení.
- 3) Vzdělávání je ovlivňováno motivací seniora.
- 4) Senioři mají problémy s osvojováním logicky nestrukturovaných informací.
- 5) Senioři můžou mít problémy i se zvládnutím špatné strategie učení.

5.1 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

V České republice máme rozmanitou nabídku vzdělávacích aktivit, které mohou senioři pro své další vzdělávání využívat. Vzdělávání seniorů realizují nejrozličnější instituce, které nabízejí různé vzdělávací kurzy. Tyto kurzy pomáhají seniorům k tomu, aby se lépe adaptovali na jejich životní situaci, ve které se ocitají. Po odchodu do důchodu se senioři cítí méněcenní a všem ostatním na obtíž. Těžko se smířují s touto životní situací, a právě tyto kurzy jim pomáhají ulehčit jim jejich životní situaci a přispívají k pocitu jejich užitečnosti. Těmi nejznámějšími institucemi, které nabízejí vzdělávání seniorů jsou univerzity, různá občanská sdružení nebo spolky (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 89).

5.1.1 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU

Univerzitu třetí věku můžeme považovat za nejznámější instituci, která se zabývá edukací seniorů. První Univerzita třetího věku byla založena již v roce 1973 ve Francii na Univerzitě společenských věd v Toulouse. Jejím zakladatelem byl profesor práva a ekonomických věd Pierre Vellase, který chtěl vytvořit možnost vzdělávání pro stárnoucí populaci. Hlavním cílem bylo nabídnout seniorům možnosti, které odpovídají jejich podmínkám a potřebám (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 89). Univerzity třetího věku umožňují seniorům studovat a získávat nové znalosti a dovednosti, udržovat v nich chuť k životu a zabránit jim k sociálnímu vyloučení (Haškovcová, 2012, s. 167).

V České republice byla první univerzita třetího věku založena ještě v tehdejší Československu v roce 1986 na Univerzitě Palackého v Olomouci. Termín „třetí věk“ označuje aktivní osoby v důchodu. Studium na univerzitě třetího věku umožňuje seniorům prohloubit si své doposud získané vědomosti, možnost studovat obor na který nebyl dříve čas nebo udržet si kontakt se svými vrstevníky. Studium na univerzitách třetího stupně spadá do oblasti „neformálního vzdělávání“. Univerzity přijímají studenty po dovršení 55 let věku, některé univerzity přijímají studenty i mladší. Studium trvá obvykle jeden až tři roky a výuka probíhá v semestrálních obdobích. Nabídka kurzů je pestrá. Mezi všeobecné vzdělávání spadá kurz v oblasti psychologie, zdraví, historie nebo informatika. Dalšími kurzy jsou určené pro rozvoj a udržení stávající odborné

kvalifikace. Po absolvování kurzu každý student dostane potvrzení o absolvování kurzu (Ondráková a kol., 2012, s. 52-55).

5.1.2 AKADEMIE TŘETÍHO VĚKU

Akademie třetího věku realizovala první kurz v roce 1983 v Přerově. Kurz obsahoval velkou škálu poznatků z oblasti medicíny, práva nebo historie. Osvědčil se na tolik, že postupně byly kurzy rozšířeny i v dalších městech. Akademie třetího věku se vyznačují stejnými vzdělávacími činnostmi jako univerzity třetího věku jen s rozdílem, že jsou provozovány jinými institucemi jako jsou města, kraje, knihovny nebo kulturní střediska. Akademie třetího věku se nejčastěji nachází v místech, kde není vysoká škola. Obsah výuky je přizpůsoben potřebám a podmínkám lokality, ve které se akademie třetího věku nachází. Učivo není zaměřené jen na samotné studium, ale také na doplňující aktivity, které jsou zájmového nebo pohybového typu např. turistika, různé exkurze, umění nebo kultura. Účastníkem se může stát kdokoliv, úroveň vzdělání se nevyžaduje ani se nekonají žádné zkoušky (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 94).

5.1.3 UNIVERZITA VOLNÉHO ČASU

První univerzita volného času vznikla v roce 1993 v Praze. Cílem vzniku těchto univerzit bylo zájmové mezigenerační vzdělávání. Hlavním garantem bývají konkrétní vysoké školy. Věková hranice účastníků není pevně stanovena. Univerzitu volného času může navštěvovat kdokoliv od 18 let. Nevyžadují se vstupní ani výstupní testy a nevydávají se certifikáty o jejich absolvování (Smékalová, Špatenková, 2015, s. 94-95).

5.1.4 KLUBY SENIORŮ

Kluby seniorů jsou zařízení, která realizují kulturně-výchovné aktivity. Tyto aktivity jsou určeny pro seniory se stejnými zájmy. Umožňují seniorům vyplnit jejich volný čas. Činnosti klubu zahrnují jak edukační aktivity, tak zájmové aktivity. Vzdělávací činnosti jsou realizovány formou přednášek, besed, návštěv kulturních akcí nebo poznávacími zájezdy (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 99).

5.1.5 TRÉNOVÁNÍ PAMĚTI SENIORŮ

Činnosti zabývající se trénováním paměti seniorů se nejčastěji realizují přímo v institucích sociálních služeb. Tyto programy jsou součástí aktivizačních programů. Trénování paměti zahrnuje komplexní proces psychologických postupů a metod, které přispívají ke snížení pocitu úbytku v oblasti kognitivních funkcí, komunikace nebo zdraví. Ve stáří dochází ke značnému zhoršování paměti. Tyto změny paměti jsou však vnímány jako velice nepříjemné. Díky těmto změnám senioři ztrácí svou soběstačnost a stávají se tak závislými na jejich rodině nebo blízkému okolí. Zhoršování paměti je možné zpomalit nebo oddálit, a to neustálým procvičováním psychických funkcí. Nejčastější metoda, která se používá při trénování paměti je kognitivní trénink. Tato metoda zahrnuje systematicky navazující cvičení, která přispívají ke zlepšení určitého kognitivního procesu, znalosti nebo dovednosti. Pro efektivní výsledek se doporučuje pravidelné a cílené procvičování paměti, které může být realizováno jak individuálně, tak ve skupině pod vedením lektora. Trénování paměti může být realizováno samotným seniorem při jakékoliv běžné denní aktivitě (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 101-102).

5.2 PŘEKÁŽKY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

V souvislosti s edukací seniorů mohou nastat i jisté překážky, které však působí negativně a značně ovlivňují celý edukační proces seniora. Podle Špatenkové, Smékalové (2015, s. 80) můžeme rozčlenit tyto překážky podle povahy na:

- **informační překážky** – senior nemá možnost si vyhledat nebo získat informace o nabídce ke studiu,
- **situační překážky** – senior nemá dostatek peněz na studium, nemá dostatek volného času, nedostupnost vzdělávací organizace (z důvodu velké vzdálenosti, nemá možnost dojíždění dopravním prostředkem),
- **psychologické překážky** – psychologické zábrany spočívají v negativním postoji seniora ke vzdělávání, a to z důvodu nízké nebo žádné motivace k dalšímu vzdělávání. Dalším velkým problémem může být strach z nové situace nebo z toho, že požadavky kladené na seniora budou pro něj náročné,
- **andragogické překážky** – neadekvátní obsah učiva, úroveň výuky, forma hodnocení a zkoušení.

6 DOMOV PRO SENIORY V LOUNECH

Domov pro seniory u Pramene Louny je příspěvkovou organizací města Louny, která poskytuje služby dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Organizace je druh pobytové sociální služby, která je určena především seniorům. Tato organizace poskytuje tři sociální služby:

- Domov pro seniory
- Domov se zvláštním režimem
- Azylový dům pro ženy

Cílem domova je vytvořit všem klientům příjemné, důstojné a bezpečné prostředí. Poskytovat klientům individuální péči vycházející z jejich individuálních potřeb, zájmů a cílů. Snažit se udržovat a zachovávat soběstačnost klientům v rámci jejich možností.

Uživatelé mají zajištěnou nepřetržitou péči, kterou poskytují pečovatelky. Pečovatelky vykonávají funkci klíčového pracovníka. Každý uživatel má svého klíčového pracovníka, který je mu nápomocen k individuální podpoře v denních činnostech a v kontaktu se společenským prostředím. Zdravotní péče je zajištěna kvalifikovaným zdravotnickým personálem po dobu 24 hodin. Lékařská péče je zajištěna smluvním registrovaným lékařem, který domov navštěvuje 1 x v týdnu. Uživatelé mohou dále využít rehabilitace ve formě elektroléčby, různé masáže, vířivé koupele nebo trénování mozkových funkcí.

Pracovníci organizace dbají na to, aby nedocházelo k porušování práv uživatelů a respektují hodnotu a důstojnost každého klienta, bez ohledu na jeho původ, postavení, pohlaví, sociální orientaci, věk, postižení nebo náboženství. Pracovníci jsou průběžně vzdělávání pro práci se seniory. Spolupracují s rodinnými příslušníky, dalšími odborníky, veřejnou správou a veřejností.

Služby jsou přizpůsobené individuálním potřebám uživatelů a podmínkám domova. Domov pro seniory dbá na rovný přístup ke všem klientům, respektování lidské důstojnosti, podporu nezávislosti a soběstačnosti, respektování osobnosti, názorů a přání klienta s profesionalitou.

Domov poskytuje uživatelům možnost navštěvovat v prostorách organizace velkou zahradu s lavičkami a bezbariérovým přístupem nebo mohou využít k posezení terasy. Zajišťuje klientům aktivizační a sociálně terapeutické činnosti. Pravidelně organizuje výlety do divadel, muzeí nebo pořádá různé společenské akce jak v domově, tak i mimo něj. Strava je zajišťována vlastní kuchyní a poskytována klientům 3x denně s možností výběru ze dvou jídel.

6.1 DOMOV PRO SENIORY

Hlavním posláním Domova pro seniory v Lounech je poskytování zdravotních a sociálních služeb seniorům, jejichž životné potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny a ocitli se v nepříznivé sociální situaci. Organizace poskytuje pomoc a podporu seniorům, kteří nejsou schopni sami žít ve svém rodinném prostředí nebo využívat jiných typů sociální služby. Organizace klientům nabízí příjemné, důstojné a bezpečné prostředí. Cílovou skupinou jsou klienti od 65 let, kteří z důvodu oslabení, ztráty soběstačnosti nebo nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc druhé osoby. Kapacita poskytované sociální služby je 129 lůžek.

6.2 DOMOV SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM

Domov se zvláštním režimem poskytuje pobytové služby osobám trpícím Alzheimerovou chorobou nebo jinými druhy demence. Cílovou skupinou jsou osoby od 65 let věku. Kapacita poskytované sociální služby je 16 lůžek.

6.3 AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY

Azylový dům poskytuje pobytovou službu na přechodnou dobu ženám ve věku od 40 do 65 let, které z důvodu dlouhodobé nepříznivé sociální situace ztratily bydlení. Délka pobytu činí 3 měsíce až 1 rok s tím, že se uživatelka aktivně podílí na vyřešení své sociální situace za pomoci sociální pracovnice. Kapacita poskytované sociální služby je 9 míst.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 EMPIRICKÁ STUDIE

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na ověření, zda se senioři žijící v domově pro seniory chtějí vzdělávat, mají zájem o vzdělávání a jaká je jejich motivace k dalšímu vzdělávání.

7.1 VÝZKUMNÝ CÍL

Cílem bakalářské práce je ověřit, zda senioři v jejich seniorském věku mají zájem o další vzdělávání. Zda chtějí porozumět moderním technologiím, které dnešní moderní doba přináší a stávají se čím dál tím víc nutností ke kvalitnímu životu. Zda chtějí mít informace o různých inovacích společenského vývoje. Informovanost v těchto oblastí napomáhá seniorům ke zvýšení jejich kvality života a soběstačnosti.

7.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Výzkumný problém je zaměřen na „Motivaci seniorů v Domově pro seniory v Lounech k dalšímu vzdělávání“. Současná doba plná moderních médií a technologií představuje pro seniory něco nepochopitelného. Společnost by měla jít seniorům naproti a umožnit jim možnosti k dalšímu vzdělávání. Domov pro seniory v Lounech je organizace s větší kapacitou míst pro ubytování seniorů. Tato organizace nabízí svým klientům možnosti k dalšímu vzdělávání a volnočasovým aktivitám. Hlavní otázkou výzkumného šetření je, zda senioři žijící v domově pro seniory mají ve svém věku a ve své životní situaci motivaci k dalšímu vzdělávání a tím si rozvíjí své dovednosti, znalosti a schopnosti nebo naopak se již vzdělávat nechtějí. Dále budou následovat podotázky, kterými jsou důvody motivace k dalšímu vzdělávání, možnosti a důsledky vzdělávání.

7.3 VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY

Na základě stanovení výzkumného cíle jsou dále stanoveny hypotézy, které budou pomocí dotazníkového šetření ověřeny. Celkem jsou staveny tři hypotézy na otázky,

kteře budou dotazníkovým šetřením verifikovány nebo falzifikovány. Pro realizaci výzkumu jsou stanoveny následující hypotézy:

H1: Senioři žijící v Domově pro seniory v Lounech mají i v jejich seniorském věku zájem o další vzdělávání.

H2: Hlavní motivací seniorů k dalšímu vzdělávání je kontakt s jejich vrstevníky.

H3: Druhou a důležitou motivací seniorů k dalšímu vzdělávání je získání nových informací o dění současné doby.

7.4 VÝZKUMNÁ METODIKA

Pro tento empirický výzkum je zvolen kvantitativní přístup za pomoci využití výzkumné metody formou dotazníkového šetření. Hlavním východiskem kvantitativního výzkumu je stanovena hypotéza, na jejímž základě se vytvářejí určité otázky, které mohou být uzavřené, polouzavřené nebo otevřené. Tyto otázky jsou následně formulovány v dotazníku. Dotazník má tištěnou formu a je předložen vhodně vybraným respondentům. Na konci výzkumného šetření jsou na základě počtů respondentů, návratnosti validních dotazníků vyhodnocovány výsledky, které hypotézu buď potvrzují nebo vyvracejí (Hendl, Remr, 2017, s. 55-60, s. 60).

7.5 VÝZKUMNÝ VZOREK

Výzkumný vzorek je pro tento výzkum vybrán prostřednictvím záměrného výběru. Respondenti byli vybráni cíleně. Vzhledem k tomu, že organizace disponuje s větší kapacitou ubytovacích míst, bylo osloveno 100 respondentů, kteří žijí v tomto domově pro seniory. Respondenti jsou muži a ženy ve věku od 65 let a více.

7.6 METODA SBĚRU DAT A TECHNIKA ANALÝZY

Pro výzkum byla použita metoda sběru dat formou anonymního dotazníku. Dotazník byl vytvořen za účelem verifikace nebo falzifikace hypotéz, které byly předem stanoveny. V dotazníku jsou použity otázky uzavřené, ale i otevřené. Uzavřené otázky nabízí respondentům jen jednu možnost odpovědi. Otevřené otázky neurčují

respondentům danou odpověď z možnosti nabídky, ale nabízí možnost vlastního vyjádření. Dotazník byl distribuován v tištěné podobě a obsahoval 11 otázek. Z toho 8 otázek uzavřených a 3 otázky otevřené. Dotazník je přiložen v příloze této práce.

Dotazníky byly vyplňovány přímo v organizaci Domov pro seniory v Lounech. Aby byla zajištěna validita dotazníků, byl osloven personál organizace s pomocí respondentům při vyplňování těchto dotazníků.

7.7 HARMONOGRAM VÝZKUMU

Samotný výzkum se uskutečnil v časovém rozmezí od prosince 2022 do února 2023. Obsahem výzkumu byla příprava vhodných otázek k ověření stanovených hypotéz, distribuce dotazníků, jejich sběr a analýza.

7.8 ZHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Tato kapitola se zabývá vyhodnocením výzkumného šetření realizovaného prostřednictvím anonymních dotazníků. Na základě vrácených validních dotazníků byly získané informace podrobně analyzovány. Nakonec byly výsledky z výzkumného šetření porovnány se stanovenými hypotézami a tím bylo ověřeno, zda se hypotézy verifikovaly nebo falzifikovaly.

7.9 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této části jsou vyhodnoceny a názorně zpracovány výsledky dotazníkového šetření do tabulek a následně do grafů. Tabulky a grafy byly zpracovány prostřednictvím aplikace Microsoft Word.

Otázka číslo 1: Jste muž nebo žena?

a) Muž

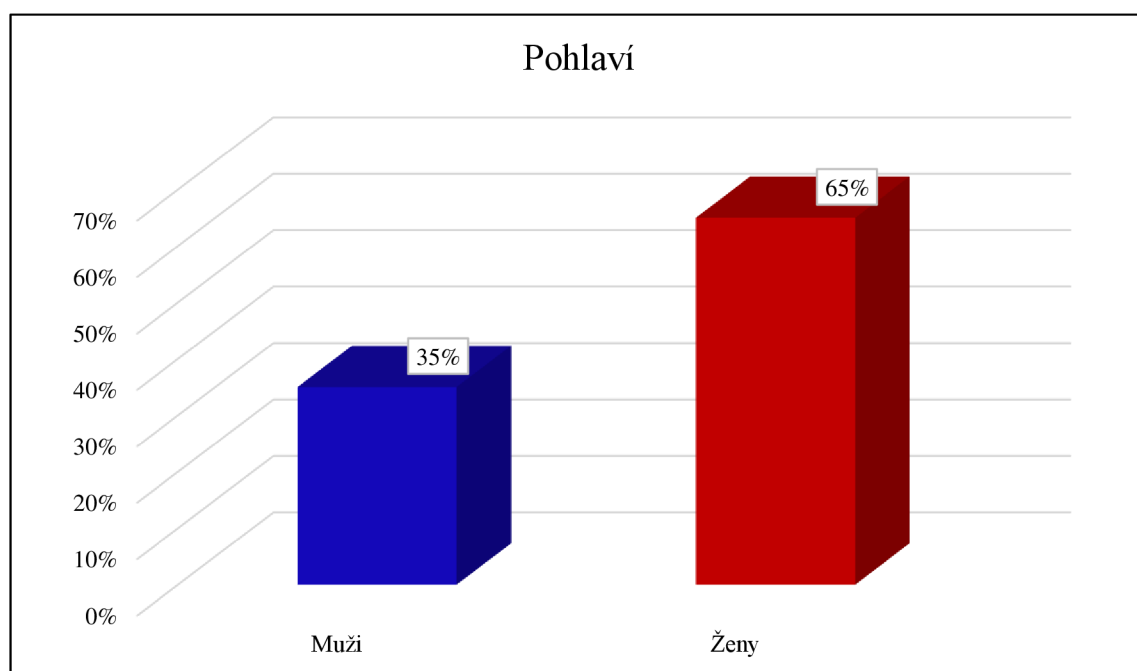
b) Žena

Tabulka 2: Pohlaví

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	35	35 %
Žena	65	65 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 2: Pohlaví

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Po vyhodnocení všech validních dotazníků vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnily z větší části ženy a to 65 %, mužů jen 35 %.

Otázka číslo 2: Jaký je Váš věk?

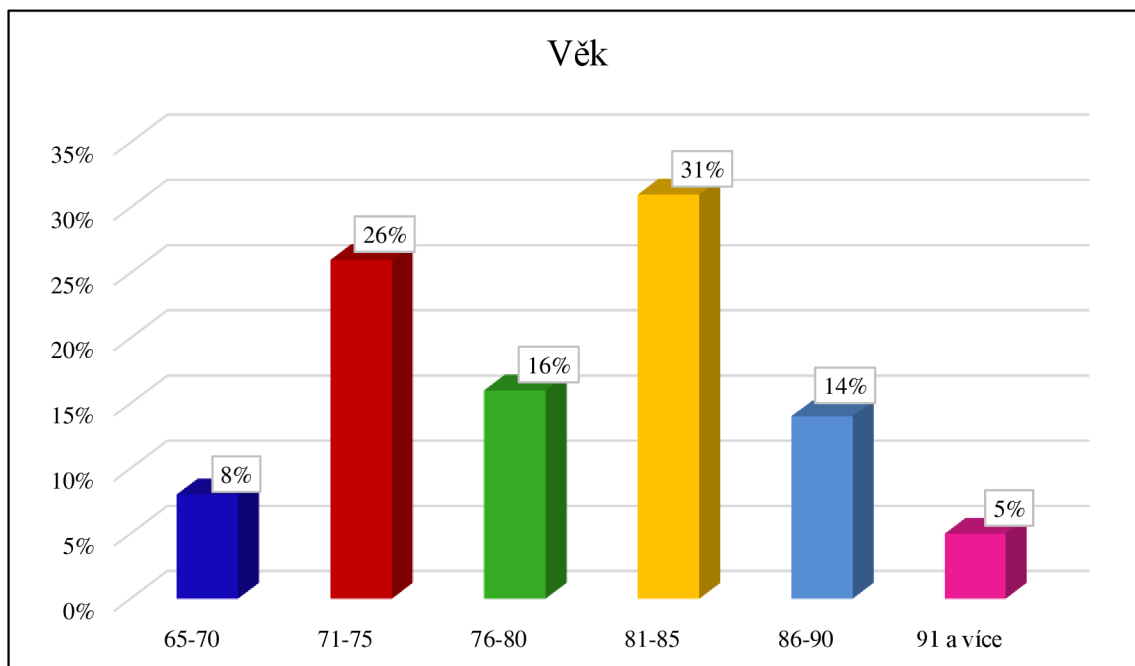
- a) 65-70
- b) 71-75
- c) 76-80
- d) 81-85
- e) 86-90
- f) 91 a více

Tabulka 3: Věk

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
65-70	8	8 %
71-75	26	26 %
76-80	16	16 %
81-85	31	31 %
86-90	14	14 %
90 a více	5	5 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 3: Věk

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Dotazníkového šetření se nejvíce zúčastnily dvě početné skupiny respondentů. Nejpočetnější skupina ve věku od 81 do 85 let a to 31 %. Dále následovali respondenti od 71 do 75 let s 26 %. Méně početnými byly skupiny respondentů ve věku od 76 let do 80 let s 16 %, respondenti ve věku od 86 do 90 let s 14 %, respondenti ve věku od 65 do 70 s 8 % a nakonec nejméně početná skupina respondentů ve věku od 91 a více s 5 %.

Otázka číslo 3: Jak dlouho v domově pro seniory bydlíte?

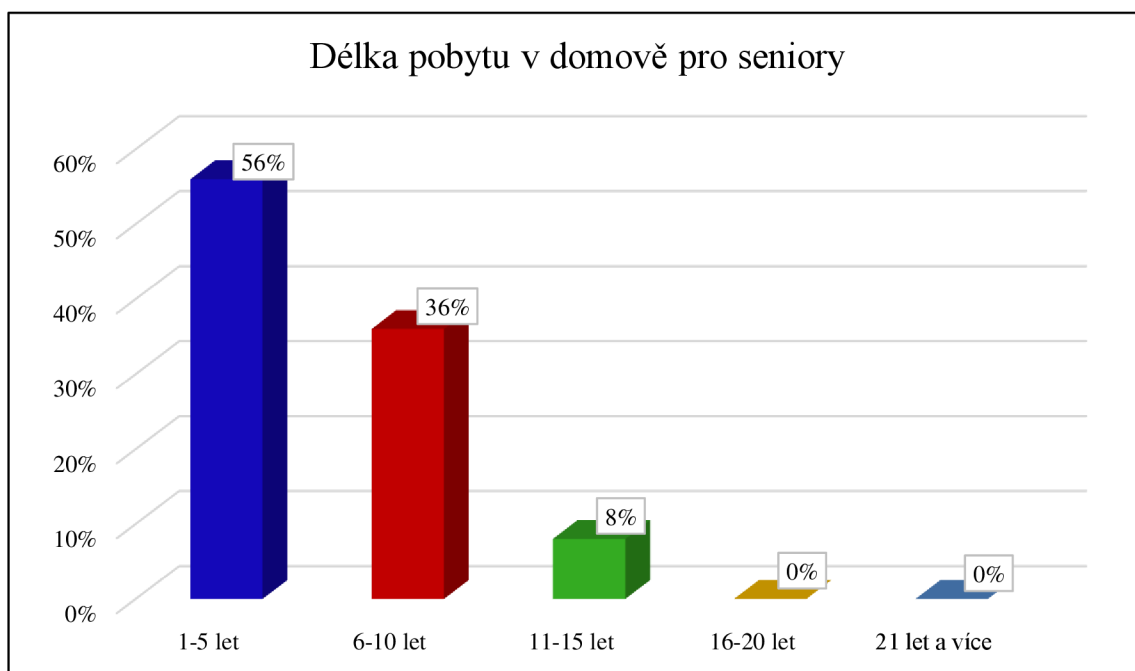
- a) 1-5 let
- b) 6-10 let
- c) 11-15 let
- d) 16-20 let
- e) 21 let a více

Tabulka 4: Délka pobytu v domově pro seniory

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
1-5 let	56	56 %
6-10 let	36	36 %
11-15 let	8	8 %
16-20 let	0	0 %
21 let a více	0	0 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 4: Délka pobytu v domově pro seniory

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Převážná část dotazovaných respondentů užívá služby domova pro seniory teprve 5 let a to s 56 %. 36 % respondentů 6-10 let a 8 % respondentů 11-15 let.

Otázka číslo 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

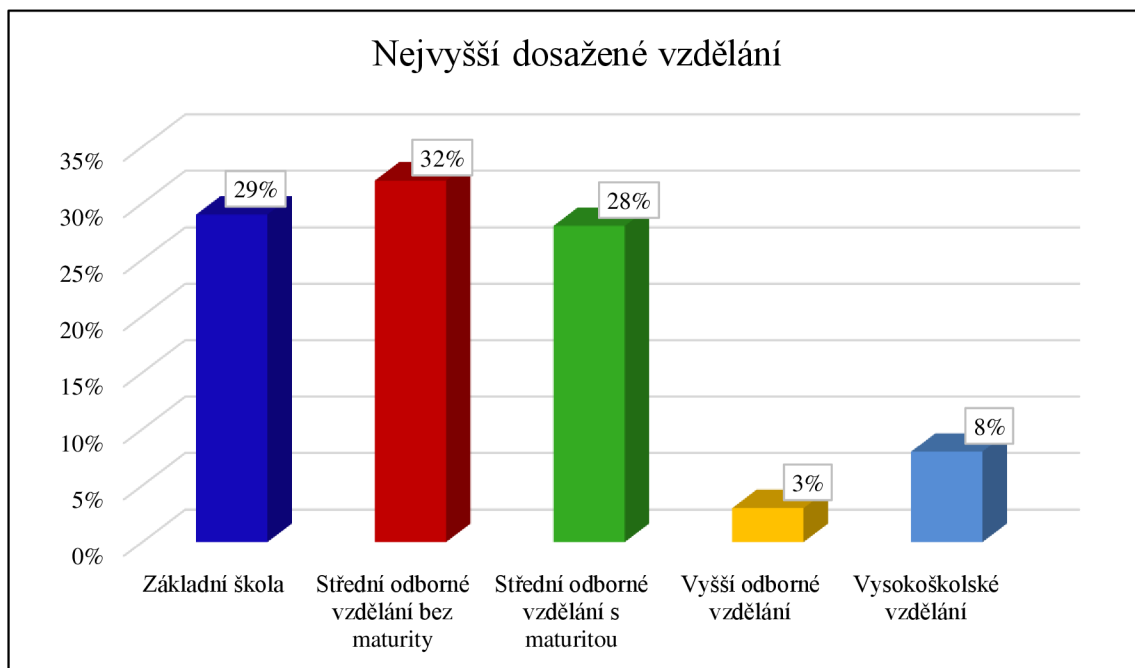
- a) Základní vzdělání
- b) Střední odborné vzdělání bez maturity
- c) Střední odborné vzdělání s maturitou
- d) Vyšší odborné vzdělání
- e) Vysokoškolské vzdělání

Tabulka 5: Nejvyšší dosažené vzdělání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	29	29 %
Střední odborné vzdělání bez maturity	32	32 %
Střední odborné vzdělání s maturitou	28	28 %
Vyšší odborné vzdělání	3	3 %
Vysokoškolské vzdělání	8	8 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 5: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf nám říká, že dotazníkového šetření se zúčastnilo 32 % respondentů se středním odborným vzděláváním bez maturity jako nejvyšším dosaženým vzděláním. Dále následovali respondenti pouze se základním vzděláním a to s 29 %, respondenti se středním odborným vzděláváním s maturitou a to s 28 %. Nejméně početnými skupinami byli respondenti s vyšším odborným vzděláním a to s 3 % a vysokoškolským s 8 %.

Otázka číslo 5: Vzděláváte se v současné době?

a) Ano

pokud odpovíte „Ano“, napište, o jakou aktivitu se jedná -----

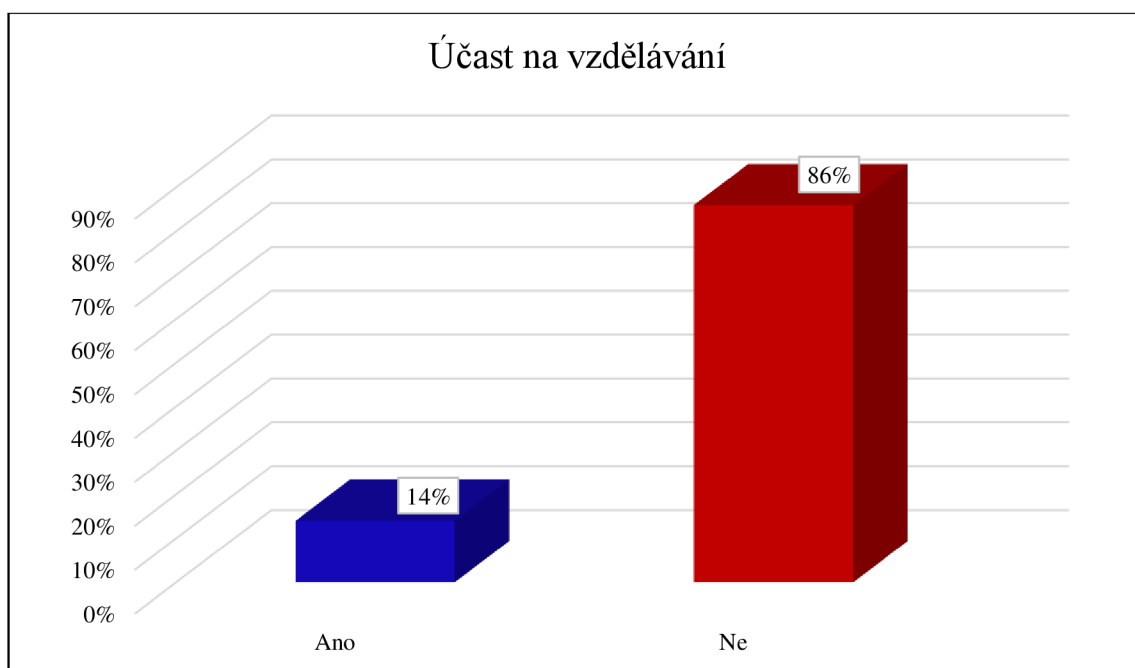
b) Ne

Tabulka 6: Účast na vzdělávání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	14	14 %
Ne	86	86 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 6: Účast na vzdělávání

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Většina respondentů uvedla, že se v současné době nevzdělává. Téměř 86 % seniorů se neúčastní vzdělávacích aktivit. Respondenti do dotazníků uvedli, že se věnují pouze svým zájmům a zálibám. Upřednostňují různé ruční práce, kurzy vaření, cvičení, smyslovou terapii a hraní společenské hry Bingo. Pouze 14 % respondentů uvedlo, že se vzdělává. Zúčastňují se v městské knihovně různých přednášek, kurzů, četby naučné a odborné literatury a navštěvují univerzitu třetího věku. K této otázce se vztahuje hypotéza číslo 1, která nebyla po vyhodnocení všech dotazníků potvrzena, jelikož vzdělávání realizuje pouze 14 % dotazovaných.

Otázka číslo 6: Chtěl(a) byste se do budoucna i nadále vzdělávat?

a) Ano

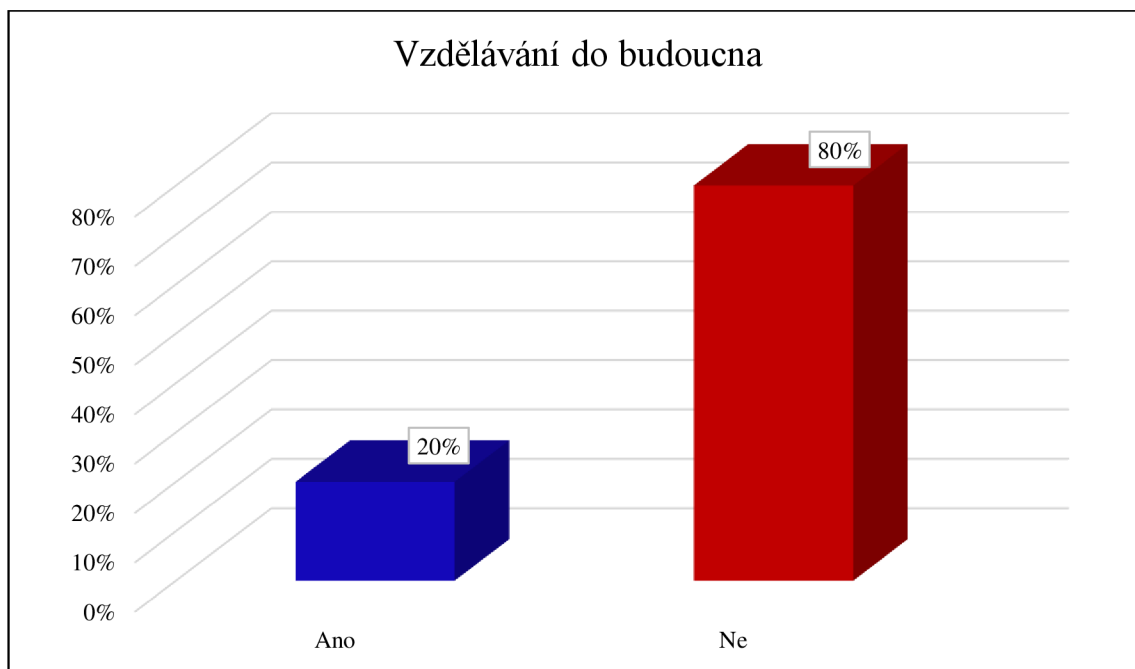
b) Ne

Tabulka 7: Vzdělávání do budoucna

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	20	20 %
Ne	80	80 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 7: Vzdělávání do budoucna

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf nám potvrzuje skutečnost vyplývající z předchozí otázky, a to že se většina dotazovaných již vzdělávat nechce. Zde 80 % respondentů uvedlo, že se i do budoucna nechtějí nadále vzdělávat. Pouze 20 % respondentů uvedlo, že chtějí.

Otázka číslo 7: V jaké oblasti byste se chtěl(a) vzdělávat?

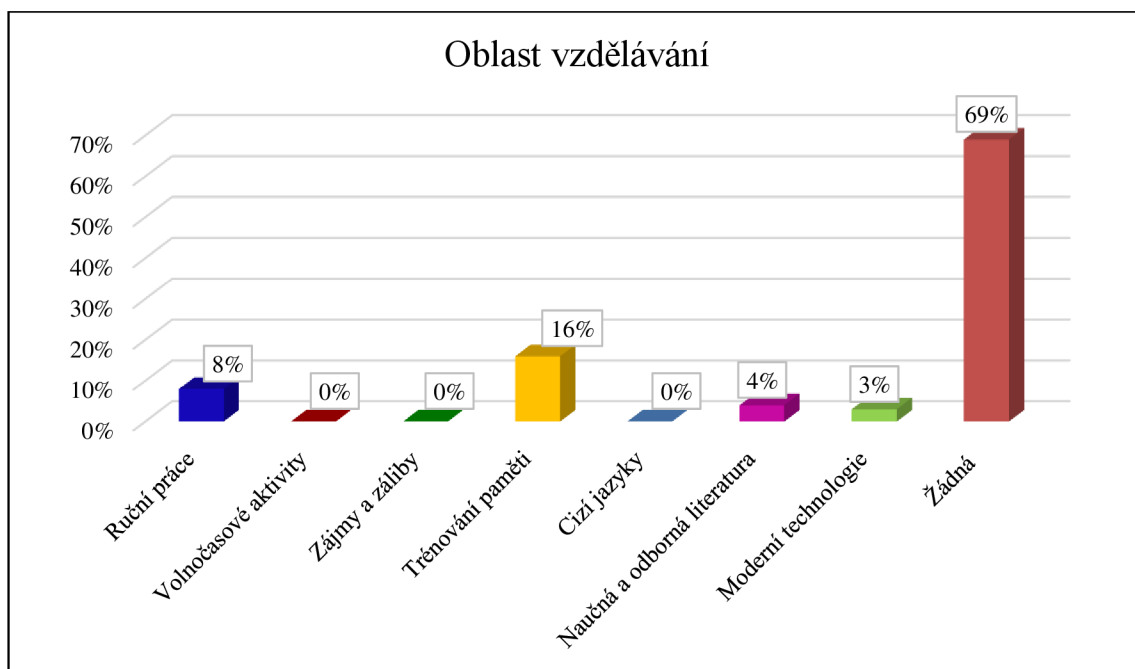
- a) Ruční práce
- b) Volnočasové aktivity
- c) Zájmy a záliby
- d) Trénování paměti
- e) Cizí jazyky
- f) Naučná a odborná literatura
- g) Moderní technologie
- h) Žádné

Tabulka 8: Oblast vzdělávání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ruční práce	8	8 %
Volnočasové aktivity	0	0 %
Zájmy a záliby	0	0 %
Trénování paměti	16	16 %
Cizí jazyky	0	0 %
Naučná a odborná literatura	4	4 %
Moderní technologie	3	3 %
Žádné	69	69 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 8: Oblast vzdělávání

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Z grafu je zřejmé, že většina respondentů a to 69 % uvedla, že se nechtějí vzdělávat v žádné z nabízených oblastí. 16 % respondentů uvedlo, že se chtějí vzdělávat v oblasti trénování paměti a 8 % respondentů realizovat v ručních pracích. Jen 4 % respondentů by se chtěla věnovat naučné a odborné literatuře a 3 % respondentů získávat informace o nových moderních technologiích.

Otázka číslo 8: Jaká je Vaše motivace ke vzdělávání?

- a) Být v kontaktu s Vašimi vrstevníky
- b) Trénování paměti
- c) Relax a odpočinek
- d) Vyplnění volného času
- e) Získání nových zkušeností, dovedností a znalostí

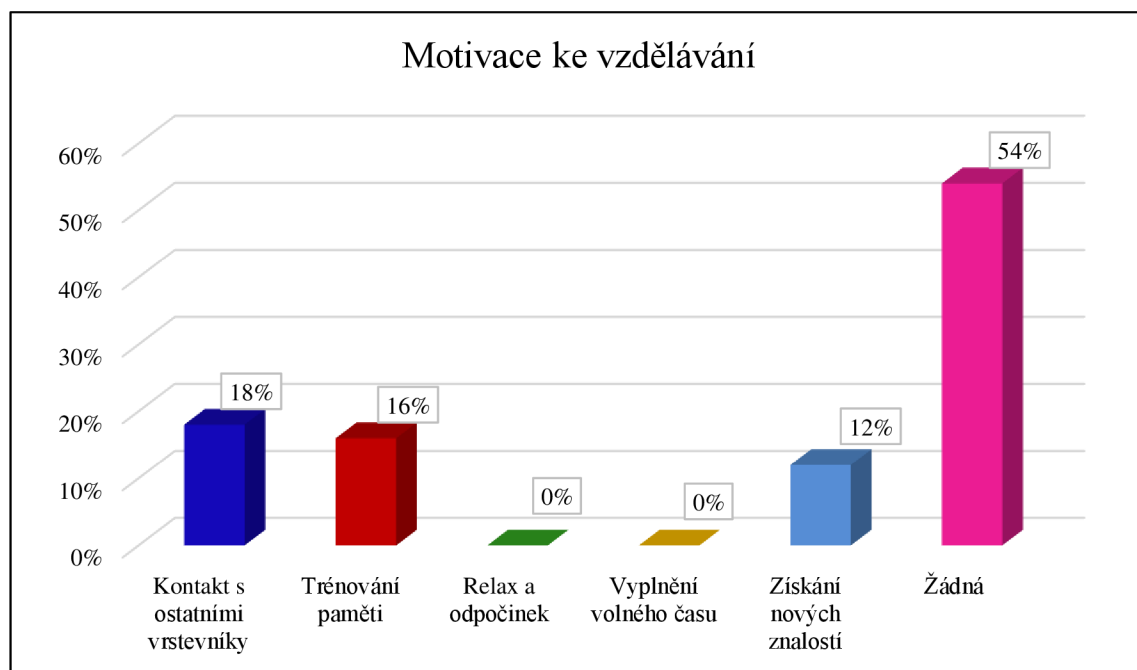
f) Nemám žádnou motivaci k dalšímu vzdělávání

Tabulka 9: Motivace ke vzdělávání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Kontakt s ostatními vrstevníky	18	18 %
Trénování paměti	16	16 %
Relax a odpočinek	0	0 %
Vyplnění volného času	0	0 %
Získání nových znalostí	12	12 %
Žádná	54	54 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 9: Motivace ke vzdělávání

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf nám říká, že větší část, a to až 54 % respondentů, nemá žádnou motivaci k dalšímu vzdělávání. 18 % respondentů vidí jako motivaci ke vzdělávání v kontaktu s ostatními vrstevníky. Pro 16 % respondentů je motivací ke vzdělávání trénování paměti a jen pro pouhých 12 % respondentů je motivací ke vzdělávání získání nových znalostí. K této otázce se vztahuje hypotéza číslo 2 a 3, která byla opět vyvrácena.

Otázka číslo 9: Kolik času věnujete Vašemu dalšímu vzdělávání?

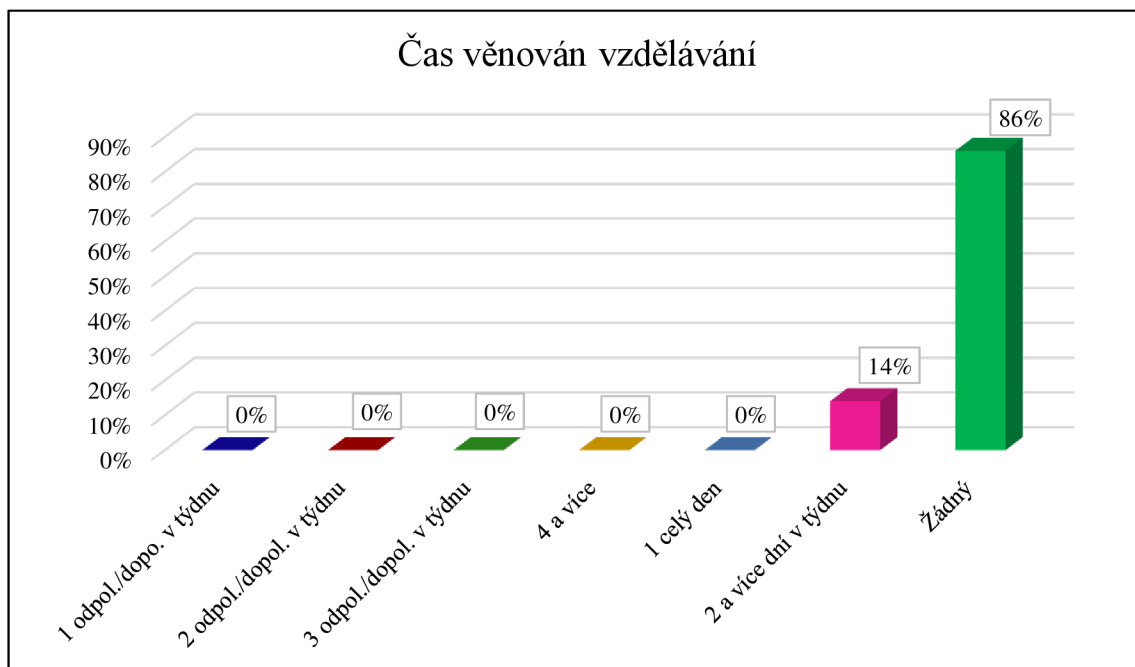
- a) 1 odpoledne/dopoledne v týdnu
- b) 2 odpoledne/dopoledne v týdnu
- c) 3 odpoledne/dopoledne v týdnu
- d) 4 a více
- e) 1 celý den
- f) 2 a více dní v týdnu
- g) žádný

Tabulka 10: Čas věnován vzdělávání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 odpo./dopo. v týdnu	0	0 %
2 odpo./dopo. v týdnu	0	0 %
3 odpo./dopo. v týdnu	0	0 %
4 a více	0	0 %
1 celý den	0	0 %
2 a více dní v týdnu	14	14 %
Žádný	86	86 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 10: Čas věnován vzdělávání

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf poukazuje na skutečnost, že se pouze 14 % respondentů věnuje svému vzdělávání několik dní v týdnu. Naopak 86 % respondentů nevěnuje svému vzdělávání žádný čas.

Otázka číslo 10: Využíváte v současné době nějakou aktivitu, kterou domov pro seniory nabízí?

a) Ano

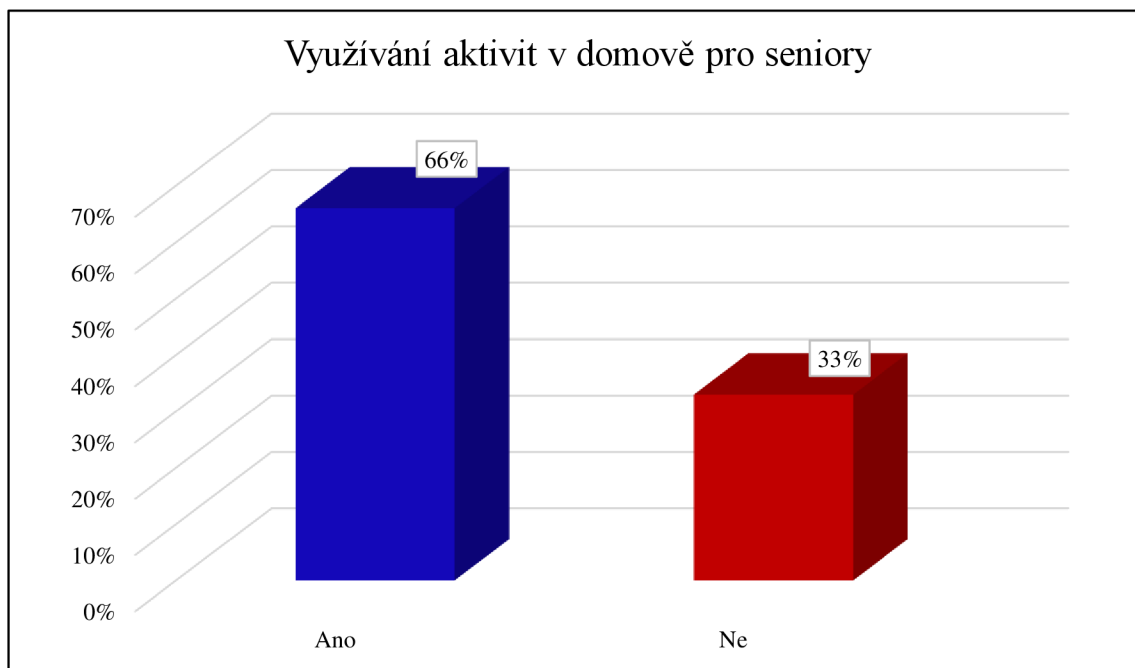
b) Ne

Tabulka 11: Využívání aktivit v domově pro seniory

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	66	66 %
Ne	33	33 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 11: Využívání aktivit v domově pro seniory

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf nám ukazuje, že 66 % respondentů odpovědělo, že využívá aktivity, které domov pro seniory nabízí. Nejčastější odpovědi byly, že se účastní kurzů vaření, skupinového cvičení, ručních prací, smyslové terapie a hraní společenských her. Zbýlých 33 % respondentů uvedlo, že aktivity, které domov pro seniory nabízí nevyužívá.

Otázka číslo 11: Jsou vzdělávací aktivity, které domov pro seniory nabízí pro Vás dostačující?

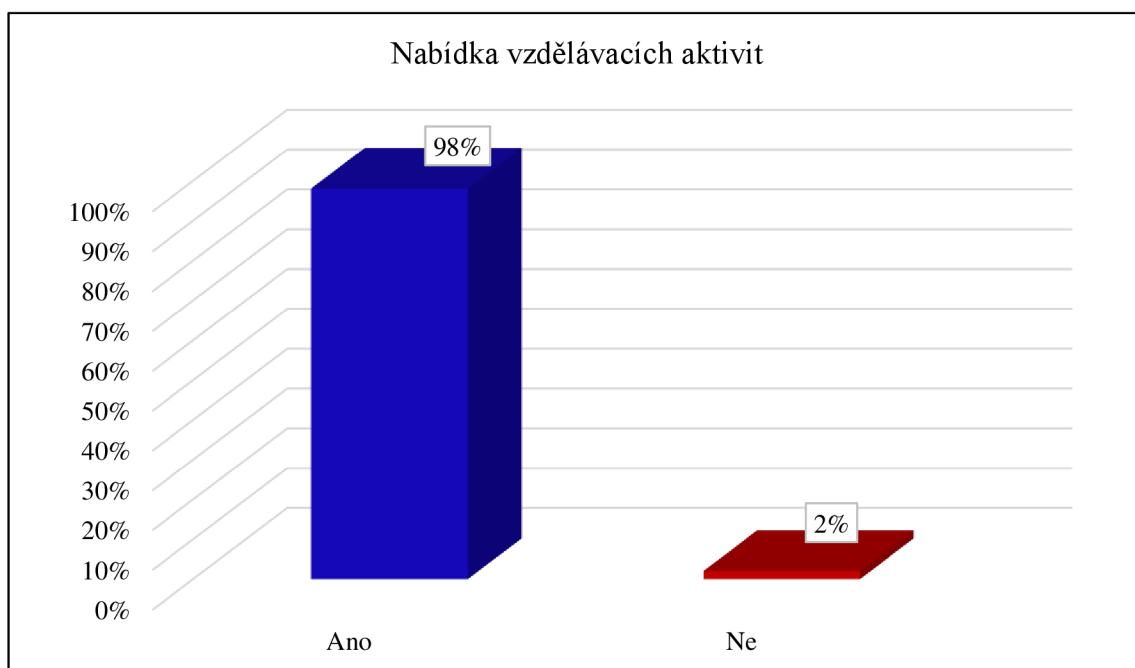
- a) Ano
- b) Ne

Tabulka 12: Nabídka vzdělávacích aktivit

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	98	98 %
Ne	2	2 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Graf 12: Nabídka vzdělávacích aktivit

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření autorky, 2023

Tento graf ukazuje, že 98 % respondentů je spokojeno se vzdělávacími aktivitami, které domov pro seniory nabízí a jsou pro ně dostačující, i když je všichni nevyužívají. Pouze 2 % respondentů by uvítala realizaci naučných přednášek přímo v prostorách domova pro seniory, které zatím domov pro seniory nenabízí.

7.10 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1: Senioři žijící v Domově pro seniory v Lounech mají i v jejich seniorském věku zájem o další vzdělávání.

Odpověď na tuto hypotézu je uvedena v otázce č. 5, která poukazuje na to, že značná většina seniorů z Domova pro seniory v Lounech již nemá zájem o další vzdělávání. Vzdělávání ve smyslu studia na univerzitě třetího věku, akademii třetího věku nebo jiné obdobné vzdělávací programy určené pro vzdělávání seniorů. Z celkového počtu oslovených respondentů se pouhých 14 % v současné době účastní na dalším vzdělávání a jen 20 % respondentů uvedlo, že by se chtěli do budoucna vzdělávat. Tato hypotéza nebyla na základě těchto výsledků z výzkumného šetření potvrzena.

Hypotéza č. 2: Hlavní motivací seniorů k dalšímu vzdělávání je kontakt s jejich vrstevníky.

Údaje k ověření této hypotézy jsou uvedeny v otázce č. 8. Z výsledků vyplývá, že pouhých 18 % oslovených respondentů považuje za hlavní motivaci k dalšímu vzdělávání kontakt s ostatními vrstevníky. Vzhledem k nízkému počtu kladných odpovědí, a to s pouhými 18 %, nebyla tato hypotéza potvrzena.

Hypotéza č. 3: Druhou a důležitou motivací seniorů k dalšímu vzdělávání je získání nových informací o dění současné doby.

K ověření této hypotézy se také vztahuje otázka č. 8. Získané údaje poukazují na to, že z celkového počtu respondentů jen pouhých 12 % respondentů vidí jako motivaci k dalšímu vzdělávání získání nových informací, znalostí, dovedností, které jsou součástí dnešní moderní společnosti. Jelikož se k této otázce kladně vyjádřilo pouhých 12 % respondentů, nebyla tato hypotéza potvrzena.

ZÁVĚR

V důsledku zlepšování kvality života lidí, a to převážně z důvodu lepší zdravotní péče a sociálních jistot, přibývá ve společnosti stále více seniorů. Senioři v současné době představují již velkou heterogenní skupinu. Heterogenní, protože každý senior má své specifické odlišnosti, kterými se odlišuje od ostatních. V seniorském věku dochází k značnému oslabení fyzických a psychických sil, které jsou však u každého seniora individuální. Každý senior prožívá tuto poslední etapu svého života rozdílně. Odlišují se od sebe věkem, získanými znalostmi, zkušenostmi, zdravotním stavem a prožitými událostmi. Shodují se jen v tom, že po ukončení jejich profesní kariéry a odchodu do důchodu, mají mnohem více volného času než předtím. Proto pro udržení jejich zdravé kondice, aktivního a kvalitního života, by se měli senioři zapojovat do dění společenské reality a smysluplně vyplňovat jejich volný čas.

Senior získal během svého života mnoho zkušeností a prožil nespočet zážitků a situací. Již ve svém seniorském věku není nucen dále se vzdělávat. Vzdělávání seniorů vychází hlavně z jejich vlastních potřeb. Záleží jen na samotném seniorovi, zda se chce vzdělávat a tím si osvojovat nové znalosti a dovednosti. Vzdělávání je pro ně dobrovolná aktivita, ke které musí být značně motivováni. Někteří senioři vidí ve vzdělávacím procesu jistou možnost, jak být ve společnosti se svými vrstevníky. Jen ve společnosti se svými vrstevníky se necítí osamoceni. Jiní zase naopak považují vzdělávání za „koníčka“, protože mají dostatek volného času a tímto ho smysluplně vyplňují.

Vzdělávání seniorů však také přináší určitá specifika, protože senioři prochází značnými fyzickými a psychickými změnami, které značně ovlivňují jejich schopnosti a dovednosti.

Cílem této bakalářské práce bylo ověřit, zda senioři žijící v domově pro seniory mají ještě v jejich seniorském věku chůt a motivaci k dalšímu vzdělávání. Výzkumem však bylo zjištěno, že převážná část oslovených seniorů bez rozdílu věku, pohlaví nebo dosaženého vzdělání se nevzdělává a nechce se vzdělávat. Nerealizují žádné vzdělávací programy určené pro seniory jako je univerzita třetího věku, akademie třetího věku, univerzita volného času nebo kluby seniorů a jiné vzdělávací kurzy.

Jedním z důvodů je to, že motivace seniora k dalšímu vzdělávání je značně ovlivněna jeho prožitým životem. V domově pro seniory žije generace seniorů, která byla zvyklá pracovat. Během své profesní etapy také senioři získali nespočet zkušeností a dovedností. Nyní žijí v domově pro seniory ve společnosti svých vrstevníků, se kterými tráví většinu svého volného času.

Cíl bakalářské práce nebyl naplněn podle očekávání. Výzkum však poukázal na jinou zajímavost a to, že senioři žijící v domově pro seniory mají jednu společnou motivaci. Tou motivací je udržovat kontakt se svými vrstevníky. Senioři již prožívají poslední etapu svého života s představou, že už se vzdělávat nechtějí. Společné trávení volnočasových aktivit s ostatními je dostatečně naplňuje. Tito senioři jsou důkazem toho, že poslední fáze života se dá i smysluplně prožít jen ve společnosti s ostatními vrstevníky. Naopak u malé většiny seniorů se ukázalo, že i přes jejich zdravotní stav a vysoký věk není žádná překážka k tomu, aby se vzdělávali.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-23-8.

ČEVELA, R., Z. KALVACH a L. ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3901-4.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie aneb Seniori mezi námi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.

HENDL, J., J. REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

JELÍNEK, M., J. KUCHAR. *Motivace Mýtus dnešní doby*. Praha: Eminent, 2013. ISBN 978-80-7281-458-9.

KLEVETOVÁ, D. *Motivační prvky při práci se seniory*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0102-3.

ONDRÁKOVÁ, J., V. TAUCHMANOVÁ a kol. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-038-3.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠPATENKOVÁ, N., L. SMÉKALOVÁ. *Edukace seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.

TOMEŠ, I. a kol. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3612-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

DOMOV PRO SENIORY U PRAMENE LOUNY. *Všeobecné informace* [online].

© 3. 1. 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupné z:

<https://www.dsup-louny.cz/domov-proseniory/vseobecne-informace/>

STATISTIKA A MY. *Česká populace zestárla* [online]. © 12. 7. 2022 [cit. 2023-02-

21]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2022/07/12/ceska-populace-zestrala>

SČÍTÁNÍ 2021. *Věková struktura* [online]. © 18. 12. 2022 [cit. 2023-02-21]

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vekova-struktura>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní věkové charakteristiky populace v Česku podle SLDB.....	13
Tabulka 2: Pohlaví	31
Tabulka 3: Věk.....	32
Tabulka 4: Délka pobytu v domově pro seniory	34
Tabulka 5: Nejvyšší dosažené vzdělání.....	35
Tabulka 6: Účast na vzdělávání.....	37
Tabulka 7: Vzdělávání do budoucna.....	38
Tabulka 8: Oblast vzdělávání.....	39
Tabulka 9: Motivace ke vzdělávání.....	41
Tabulka 10: Čas věnován dalšímu vzdělávání.....	43
Tabulka 11: Využívání aktivit v domově pro seniory.....	44
Tabulka 12: Nabídka vzdělávacích aktivit.....	46

Seznam grafů

Graf 1: Obyvatelstvo podle věkových skupin	13
Graf 2: Pohlaví.....	31
Graf 3: Věk.....	33
Graf 4: Délka pobytu v domově pro seniory.....	34

Graf 5: Nejvyšší dosažené vzdělání.....	36
Graf 6: Účast na vzdělávání.....	37
Graf 7: Vzdělávání do budoucna.....	38
Graf 8: Motivace ke vzdělávání.....	40
Graf 9: Oblast vzdělávání.....	41
Graf 10: Čas věnovaný dalšímu vzdělávání.....	43
Graf 11: Využívání aktivit v domově pro seniory.....	45
Graf 12: Nabídka vzdělávacích aktivit.....	46

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník.....	I
----------------------------------	----------

DOTAZNÍK

Dobrý den,

Jmenuji se Martina Müllerová a studuji I. ročník bakalářského studia obor Andragogika. Tímto dotazníkem se na Vás obracím s prosbou o spolupráci při zpracování mé bakalářské práce, která je na téma „Motivace seniorů v Domově pro seniory v Lounech k dalšímu vzdělávání“. Vaše odpovědi mi pomůžou při zpracování mého výzkumu.

Dotazník je zcela anonymní, proto neuvádějte své jméno ani adresu. V dotazníku zakroužkujte u každé otázky jednu možnost, která Vám nejvíce vyhovuje.

Předem děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

1) Pohlaví:

- Muž
- Žena

2) Věk:

- 65–70
- 71–75
- 76–80
- 81–85
- 86–90
- 91 a více

3) Jak dlouho v domově pro seniory bydlíte:

- 1–5 let
- 6–10 let
- 11–15 let
- 16–20 let
- 21 let a více

4) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní vzdělání
- Střední odborné vzdělání bez maturity
- Střední odborné vzdělání s maturitou
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

5) Vzděláváte se v současné době:

- Ano

pokud odpovíte „Ano“, napište, o jakou aktivitu se jedná

- Ne

6) Chtěl(a) byste se do budoucna i nadále vzdělávat:

- Ano
- Ne

7) V jaké oblasti byste se chtěl(a) vzdělávat:

- Ruční práce
- Volnočasové aktivity (kultura, umění, sport)
- Koníčky a záliby

- Trénování paměti
- Cizí jazyky
- Naučná a odborná literatura
- Moderní technologie (mobilní telefon, tablet, notebook)
- Nechci se vzdělávat

8) Jaká je Vaše motivace k dalšímu vzdělávání:

- Být v kontaktu s Vašimi vrstevníky
- Trénování paměti
- Relax a odpočinek
- Vyplnění volného času
- Získání nových zkušeností, dovedností a znalostí
- Nemám žádnou motivaci k dalšímu vzdělávání

9) Kolik času věnujete Vašemu dalšímu vzdělávání:

- 1 odpoledne/dopoledne v týdnu
- 2 odpoledne/dopoledne v týdnu
- 3 odpoledne/dopoledne v týdnu
- 4 a více
- 1 celý den
- 2 a více dní v týdnu
- Žádný

10) Využíváte v současné době nějakou aktivitu, kterou domov pro seniory nabízí:

- Ano

pokud odpovíte „Ano“, uveďte, o kterou aktivitu se jedná

.....

- Ne

11) Jsou vzdělávací aktivity, které domov pro seniory nabízí pro Vás dostačující:

- Ano
- Ne

pokud odpovíte „Ne“, uveďte, jaké jiné aktivity byste uvítal(a)

.....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martina Müllerová

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinované

Název práce: Motivace seniorů v Domově pro seniory k dalšímu vzdělávání

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 41

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Martina Karkošová, Ph.D.